

contribució més nombrosa i, des del punt de vista literari, més notable d'aquesta segona sèrie de la correspondència de Costa.

L'anotació de Gayà que acompanya cadascuna de les cartes palesa una minuciosa cura a fi de precisar especialment les persones, els llibres, les composicions i els esdeveniments que hi són alludits. Tractant-se de composicions, procura d'indicar la revista o el llibre on foren publicades per primera vegada, la primera de les edicions on han estat acollides, és a dir, l'edició Matheu (Il·lustració Catalana), en quatre volums — preparada en vida de l'autor —, i, quan no figuren dins aquest recull, l'edició del 1947. Caldrà consultar aquest *Epistolari* quan hom voldrà afrontar l'edició crítica de Costa i Llobera o intentar una nova edició de les seves obres completes. En efecte, Gayà dona notícia de diverses composicions oblidades, en vers o en prosa, no incloses fins avui en els reculls complets del poeta, com és ara *Cançó* (pàg. 12) i *Visita a l'Alvèrnia* (pàg. 91); d'altres vegades recull variants textuals (pàg. 126) i especialment variants de títols.

Quant al text de les cartes, és copiat sempre literalment, tot conservant-ne el llenguatge i l'ortografia en tots els detalls. Només ha estat regularitzat l'ús de les majúscules, de la cursiva i de la puntuació. Hom unifica i posa a dalt les indicacions de lloc i data; hom suprimeix, però, l'encapçalament dels destinataris. Després de la seva Nota preliminar, Miquel Gayà esmenta (pàg. 9) els arxius on són guardades les cartes recollides en el volum.

Miquel Dolç

OSVALD CARDONA: *La poesia eucarística a Catalunya després de Verdaguer*. Barcelona, Editorial Barcino, 1952. 80 pàgs. («Publicacions de La Revista», Segona sèrie, VII.)

Si per a la lloança poètica del sagrament de l'Eucaristia calen qualitats excelses, gairebé sublimes, «un misticisme que no posseeixen la major part dels poetes» (pàg. 9), un estudi d'aquesta poesia com el que Osvald Cardona s'ha proposat amb el seu volum presenta així mateix no poques dificultats. El període que hi abraça conté cinquanta anys de poesia eucarística moderna: el punt exacte de la seva partida és l'obra pòstuma de Verdaguer, *Eucarístiques* (1904), que queda exclòs de l'exposició, però hi projecta inevitables influències. Tal és l'abundància de materials trobats dins aquest llarg període, que Cardona n'ha pogut donar una revisió que comprèn gairebé tots els noms significats de la lírica actual, mostrant al mateix temps llur evolució, en general i dins el tema. D'altres vegades, com ell mateix adverteix, el valor emotiu contingut dins un poema o dins el conjunt de poemes eucarístics d'un sol autor ha bastat per a resumir una evolució o un criteri particular sobre la seva obra.

La densitat d'aquest mig segle feia difícil la divisió en temps i en poetes; per això Cardona l'ha donat amb una visió conjunta prenent-lo pels temes i llurs fonts. Analitza primer les arrels místiques de la poesia eucarística; n'esmenta les principals imatges, els elements poètics i les qualitats materials. Com a temes destaca els recordatoris de primera comunió, el pas del viàtic, la possessió eucarística, la consagració i l'adoració, les jornades eucarístiques, les glosses dels textos litúrgics, els miracles i les llegendes. En les exemplifica-

cions, abundantament aplicades, Cardona hi ha esmerçat els seus dots poc comuns de poeta i de crític. Moltes d'elles són inèdites. Deixa a part, tot dedicant-los un comentari extens, la poesia eucarística de Manuel Bertran i Oriola i la de Josep Maria López-Picó: es tracta de dos assaigs particulars que el futur historiador de la moderna poesia catalana forçosament haurà de consultar. Un altre comentari especial és dedicat al llibre *El càntic nou* de Mn. Carles Cardó. Les darreres pàgines examinen els poemes eucarístics, escassos, però notables per la qualitat, dels poetes més joves. Per això l'autor pot cloure el seu estudi «amb un pregon optimisme» (pàg. 75).

El volum va acompanyat d'un índex d'escriptors: n'hi són citats seixanta-set. L'edició segueix la línia de pulcritud tipogràfica pròpia de la col·lecció.¹

Miquel Dolç

JOAN FERRATÉ: *Carles Riba, avui*. Barcelona, Editorial Alpha, 1955. 138 pàgs.

«Dir què és una obra més que no pas què val, és la finalitat de la crítica»: aquesta frase del mateix Riba és alhora la justificació i la descripció més adequada del llibre, densíssim i exacte, del Prof. Ferraté. Adequada, puix que fa ressortir el valor d'aquesta poesia a través de les reaccions que és capaç de suscitar en el lector despert i sensitiu que seriosament es proposa de copsar-ne el sentit. Però aquesta manera de parlar no és del tot exacta, perquè Ferraté ens fa veure amb molta claredat que el caràcter d'aquesta poesia és de no tenir un sol sentit. El que més importa, sobretot en els sonets de *Salvatge Cor*, és la manera de colaborar el lector amb el poeta, de representar-se l'estructura dels mots i dels símbols, els quals poden revelar molt poc de llur significació mateixa. Aquestes consideracions ens duen als tres temes centrals d'aquests assaigs: I) l'aspecte mimètic de la poesia; II) l'autonomia del símbol poètic; III) l'essència de la tragèdia clàssica grega.

Aquests temes són elaborats sobretot en els dos llargs capítols que ocupen els dos terços del volum; al primer cop d'ull poden semblar inconnexos. El mèrit especial de Ferraté és d'haver vist que són precisament aquests temes els que ens menen cap al centre de l'obra de Carles Riba. En efecte, la relació entre tots tres hi és prou evident; més sorprenent, però, és el fet que un tal complex d'idees sembla caracteritzar un aspecte més general de la poesia simbolista.

El primer assaig — *Sobre la poesia i el símbol: a propòsit de «Salvatge Cor»* — comença assenyalant les condicions sota les quals el concepte de mimesi pot assimilar-se a la literatura. Si l'expressió mimètica consisteix a «predicar de les coses i dels éssers del món quelcom que no està inclòs en llur definició», llavors això també ho fa la literatura; l'única diferència és que, en aquesta, la imitació ha de versar per força sobre entitats de la imaginació. Dins la literatura en general la poesia ocupa un lloc especial. Si en la literatura, com en tota expressió mimètica, es tracta de la predicació de contingències, la diferència específica de la poesia consisteix en la llibertat relativa de la predicació, és a dir, que la poesia és l'únic gènere literari que pot prescindir de la versemblança: «com Aristòtil ja sabé des del principi, la mimesi poètica, ella,

1. Un petit lapsus: la nota 131 (pàg. 75) ha de córrer a la pàgina següent.